

УДК 342.9

А.А. ПУХТЕЦЬКА

Алла Альбертівна Пухтецька, кандидат юридичних наук, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**ЗАУВАЖЕННЯ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО ЗОВНІШНЬОГО
НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З «АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ»
ТА «АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ»**

Проведення зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО) в Україні є новою формою оцінювання якості знань учнів та випускників широкого кола навчальних закладів. Його ефективність хоча і залишається значною мірою дискусійною, проте потребує значних зусиль, прояву високого рівня знань, вмінь, навичок, які в комплексі допомагають визначити потенційно найкращих вступників.

З огляду на це **метою статті** є виклад спеціальних зауважень щодо самостійної підготовки до ЗНО з навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес», адже їх зміст значно розвинувся в контексті трансформації предмета та методу адміністративного права, адміністративного процесу, впровадження низки нових адміністративно-правових інститутів, європейських стандартів публічної адміністрації, оскарження та судового захисту прав громадян; ознайомлення з Програмою підготовки до ЗНО з навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес».

Допомагаючи майбутнім вступникам у підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання, слід звернути їх увагу на розбіжності у підходах до викладання навчальних дисциплін «Правознавство» та «Адміністративне право України» у спеціальних навчальних закладах, застарілість матеріалів, викладених у підручниках та посібниках, що можуть містити наступні вагомні помилки:

– не відображають актуальну систему органів виконавчої влади (зверніть увагу на реформу, проведenu у 2010 р. Указом Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», яким, зокрема, було скорочено кількість міністерств та перерозподілено функції органів виконавчої влади на центральному рівні, скасовано державні комітети, запроваджено нові види органів виконавчої влади на центральному рівні – державні агентства, служби, інспекції);

– не містять сучасних підходів щодо трансформації предмета, методу адміністративного права України як галузі права, оновленого розуміння принципів адміністративного права, європейських принципів адміністративного права, значення фундаментальних принципів правової системи, їх впливу на розвиток галузі адміністративного права;

– не розглядають наукові підходи до розуміння соціальних систем, їх взаємодії, моделей управління, методів управління, їх розвитку, а також змісту специфічно щодо них застосовуваних системного підходу, структурно-функціонального методу тощо;

– не розглядають інституційні принципи публічної адміністрації – принцип децентралізації, принцип деконцентрації, принцип централізації та їх взаємодію, значення для удосконалення організації публічної адміністрації, стан закріплення в Конституції України та системі адміністративного законодавства;

– не оперують поняттями «адміністративний акт», «адміністративна процедура», а частіше зупиняються на характеристиці юрисдикційних та неюрисдикційних проваджень, що потребує самостійного вивчення становлення в Україні інституту адміністративних актів, процедурної форми їх прийняття, надання адміністративних послуг;

– не враховують актуальні зміни до законодавства України, зокрема, внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу адміністративного судочинства України, які часто запозичуються у підручниках, тому слід спочатку вивчити актуальний акт законодавства, що регулює певні адміністративні правовідносини, а лише потім – теоретичні узагальнення, висновки, викладені в підручнику, посібнику для перевірки актуальності викладення матеріалу;

– не уточнюють специфіку подання адміністративних позовів до адміністративних судів та категорії спорів, підсудних адміністративним судам, загальні положення про організацію системи адміністративних судів;

– містять застарілі відомості про перелік адміністративних стягнень, види спеціальних суб'єктів, що можуть притягатися до відповідальності в порядку, передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення, *тому варто наголосити ще раз, що спочатку слід прочитати актуальний кодекс, який можна безкоштовно скачати на офіційному сайті Верховної Ради України, а лише потім – матеріали доступного Вам підручника.*

Окрему увагу необхідно звернути на підходи, доктринальні позиції, що сформувалися в сучасній науці адміністративного права України з урахуванням *євроінтеграційного вектору* розвитку зовнішньої політики держави, тому слід уточнити про необхідність вивчення основоположних принципів та концепцій – верховенства права, законності, пропорційності, недискримінації (рівності), а також концепцій належного урядування («*good governance*») та належної адміністрації («*good administration*»), що визначають вимоги до діяльності органів публічної адміністрації в країнах Європейського Союзу, запровадження європейських стандартів діяльності органів публічних адміністрацій, необхідних для взаємодії в Європейському адміністративному просторі, забезпечення однакової реалізації політик та актів законодавства Європейського Союзу в країнах-членах цього Союзу.

Програма підготовки до ЗНО з навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес» тематично охоплює загальні положення про науку, галузь, навчальну дисципліну «Адміністративне право України», її структуру, характеристику змісту основних галузевих та міжгалузевих інститутів, у тому числі: інституту публічної адміністрації (організації системи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, управлінських зв'язків), інституту адміністративних актів (що визначає порядок, правила, умови дійсності актів (рішень) органів публічної адміністрації усіх рівнів, у т.ч. щодо укладання адміністративних договорів), інституту державної служби (добір на державну службу, всі стадії проходження, притягнення до відповідальності), інституту адміністративної відповідальності (не тільки особи за вчинення адміністративного правопорушення (делікту), а й органів державної влади перед потерпілими особами від їх незаконних рішень, дій, бездіяльності), інститут адміністративного судочинства (організація системи адміністративних судів, вимоги до претендентів на посаду судді, категорії спорів підсудних адміністративним судам, види підсудності, процесуальні права сторін та учасників, вимоги до адміністративного позову тощо), а також загальнотеоретичні положення про предмет, метод, принципи адміністративного права, джерела адміністративного права, адміністративну правосуб'єктність фізичних, юридичних осіб, колективних утворень, адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади, адміністративні правовідносини, їх суб'єктів, об'єкти, зміст, специфіку розподілу повноважень між органами державного управління за умов змішаної та президентської республік, роль, значення, повноваження Президента України в сфері виконавчої влади, специфіка здійснення президентського, парламентського, громадського контролю тощо, правові форми державного управління, адміністративні та економічні методи державного управління, моделі управління, поняття та види адміністративних правопорушень, адміністративні стягнення, склад адміністративного правопорушення. Окреме місце займає вивчення інформаційної складової, що передбачає знання поняття інформації, її основних видів, специфіки доступу до інформації згідно із Законами України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», що має важливе значення для зовнішньої діяльності органів публічної адміністрації. Також необхідно звернути увагу на вивчення Особливої частини «Адміністративного права України», що охоплює державне регулювання в адміністративно-політичній, економічній та соціально-культурній сферах, знати назви та основні положення законів у розрізі означених сфер, приклади функцій міністерств та інших органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується в цих сферах.

А також окремою складовою охоплює основні теми, що вивчаються в межах навчальної дисципліни «Адміністративний процес» та передбачає опанування знаннями з наступних основних тем: поняття адміністративного процесу, наукові підходи щодо обсягу поняття, поняття та видів адміністративних проваджень, підходів до їх класифікації, сучасних підходів до кодифікації адміністративних проваджень; характеристика ключових дефініцій, запроваджених Кодексом адміністративного судочинства України (суб'єкт владних повноважень, категорії спорів, підсудних адміністративним судам, види підсудності, адміністративний позов, вимоги до елементів адміністративного позову, судовий збір тощо), стадій судового розгляду справи адміністративним судом, у т.ч. апеляційного оскарження, перегляду Верховним Судом у межах, встановлених законом; підстави та критерії прийнятності заяв (applications) Європейським судом з прав людини, порядок виконання рішень, прийнятих Європейським судом з прав людини проти держави Україна; характеристика категорій спорів, підсудних адміністративним судам.

Мета Програми підготовки до вступного випробування з навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес» – комплексно розкрити основні положення фундаментальної галузі вітчизняної правової системи та науки адміністративного права України на етапі її демократичної трансформації з урахуванням європейських принципів і стандартів публічної адміністрації, а також наукові підходи до розуміння поняття «адміністративний процес», кодифікації адміністративного судового процесу в Україні, її специфіки та характеристики основних стадій.

Завдання Програми підготовки до вступного випробування з навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес» – сформувати системне розуміння сукупності адміністра-

тивно-правових норм, їх взаємозв'язку, специфіки розвитку в контексті запровадження інституту публічної адміністрації, поглиблення європейської інтеграції України, розуміння змісту, основних стадій адміністративного процесу, його відображення в адміністративному законодавстві України, а також оптимізувати час підготовки вступників з урахуванням наведених тематичних складових, запобігти вивченню застарілих положень про зміст та окремі інститути галузі адміністративного права, адміністративного законодавства, що, на жаль, спостерігається у низці профільних підручників.

Структура Програми підготовки до вступного випробування з навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес» охоплює вступ, спеціальні зауваження та пропозиції щодо самостійної підготовки до вступного випробування, програму, перелік рекомендованої літератури, додаткової літератури.

Вступник повинен знати:

– предмет, методи, структуру галузі та навчальної дисципліни «Адміністративне право України», специфіку трансформації предмета та методу адміністративного права в сучасний період, приклади їх застосування (встановлення заборон, встановлення дозволів, владні приписи – як прояви імперативного методу і приклади, значення диспозитивного методу);

– принципи адміністративного права, їх основні види, значення та взаємозв'язки з фундаментальними принципами правової системи – верховенства права, законності, рівності (недискримінації) тощо, орієнтуватися у змісті принципів децентралізації, централізації, деконцентрації та інших інституційних принципів публічної адміністрації; вміти формулювати вимоги основних процедурних принципів публічної адміністрації, принципів належної адміністрації, вимоги до доступу до адміністративних документів, характеризувати види доступу до інформації за законодавством України та перспективи запровадження загального доступу до адміністративних документів, персонального доступу, доступу великої кількості осіб до адміністративних документів;

– джерела адміністративного права, їх основні види та загальну характеристику, ієрархію, місце міжнародних актів, ратифікованих Верховною Радою України, значення судових рішень Європейського суду з прав людини та проблеми їх виконання в Україні;

– ключові дефініції «адміністративне право», «принципи адміністративного права», «адміністративно-правові гарантії», «державне управління», «управління», «соціальне управління», «координація», «субординація», «реординація», «виконавча влада», «орган виконавчої влади», «імперативний метод», «диспозитивний метод», «принцип деконцентрації», «принцип децентралізації», «принцип централізації», «управлінські відносини», «адміністративні акти», «адміністративні договори», «адміністративні процедури», «адміністративні послуги», «функція органу виконавчої влади», «компетенція органу виконавчої влади», «повноваження органу виконавчої влади», «поліцейська держава», «камералістика» «органи місцевого самоврядування», «адміністративна відповідальність», «адміністративне правопорушення (делікт)», «адміністративні стягнення», «адміністративно-правова норма», «джерела адміністративного права», «система органів виконавчої влади» та ін.;

– назву та характеристику змісту основних положень актів адміністративного законодавства України, напрями їх удосконалення (розділи Конституції України, Закон України «Про Кабінет Міністрів України», Закон України «Про центральні органи виконавчої влади», Закон України «Про місцеві державні адміністрації», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», приклади положень про міністерства тощо);

– сучасні вітчизняні та європейські стандарти діяльності органів публічної адміністрації, їх класифікацію, зміст основних принципів і стандартів (групи принципів Європейського адміністративного простору: 1) юридична визначеність та передбачуваність; 2) прозорість та відкритість; 3) ефективність та результативність; 4) відповідальність; стандарти належного урядування та принципи належної адміністрації), у т.ч. щодо надання адміністративних послуг, загальних адміністративних процедур;

– загальну характеристику адміністративного правопорушення (делікту) за законодавством України, основні види адміністративних стягнень, порядок їх застосування щодо загальних та спеціальних суб'єктів адміністративного правопорушення;

– поняття та значення адміністративної юстиції, систему адміністративних судів, категорії спорів, підсудних адміністративним судам відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України;

– характеристику основних стадій проходження державної служби, вимоги до державних службовців, притягнення їх до відповідальності;

– основні наукові підходи до розуміння поняття «адміністративний процес», його співвідношення з «адміністративними провадженнями» та «адміністративними процедурами»;

– характеристику основних стадій розгляду адміністративних справ адміністративними судами відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України;

– характеристику основних категорій спорів, підсудних адміністративним судам, вимог щодо підсудності спорів;

– принципи адміністративного процесу, їх відмінність та співвідношення з принципами адміністративного права, фундаментальними принципами правової системи;

– систему адміністративних судів, роль та значення Верховного Суду, підстави перегляду рішень Європейським судом з прав людини.

Вступник повинен вміти:

- формулювати визначення ключових адміністративно-правових дефініцій, понять, розуміти обсяги їх значень, виділяти складові (елементи, компоненти, зв'язки та ін.);
- визначати належність адміністративно-правових норм до конкретних інститутів адміністративного права, характеризувати їх зміст та правове регулювання, порядок захисту прав і свобод, законних інтересів приватних осіб;
- розмежовувати види адміністративних проваджень, надавати їх загальну характеристику, визначати специфіку меж повноважень уповноважених суб'єктів;
- користуватися актами законодавства України, знати їх ієрархію, місце в системі актів адміністративного законодавства, специфіку застосування міжнародних договорів, угод, ратифікованих Верховною Радою України, у т.ч. із застереженнями щодо окремих статей;
- користуватися електронними базами даних, що систематизують законодавство України, знаходити та застосовувати актуальні версії актів адміністративного законодавства України;
- формулювати пропозиції та рекомендації щодо розвитку українського законодавства в контексті поглиблення європейської інтеграції, удосконалення наявних адміністративно-правових механізмів реалізації та захисту прав громадян тощо.

Місце Програми підготовки до вступного випробування з навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес» – становить обов'язкову складову підготовки до вступного випробування, конкретизує знання та вміння, необхідні для комплексного вивчення навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес», удосконалює підходи щодо самостійної підготовки вступників з урахуванням розбіжностей у навчальних планах, обсягах викладання означених дисциплін.

Зв'язок з іншими Програмами підготовки до вступного випробування – з конституційним правом – поглиблює конституційно-правові засади організації виконавчої влади, системи органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, управлінські зв'язки між ними, характеризує моделі управління; *з міжнародним правом* – розглядає положення окремих міжнародних договорів та угод, ратифікованих Верховною Радою України, проблеми застосування судового прецеденту-рішення Європейського суду з прав людини; *з європейським правом* – вивчає європейські принципи і стандарти, що застосовуються в країнах Європейського Союзу та запроваджуються у вітчизняній державо- та правотворчій практиці й удосконалення діяльності органів публічної адміністрації.

Тема 1. Адміністративне право України як наука, галузь права та навчальна дисципліна. Трансформація галузі адміністративного права України. Сучасні проблеми розвитку адміністративного права як навчальної дисципліни. Адміністративне право як наука, видатні представники. Удосконалення структури галузі та навчальної дисципліни, проблеми формування нових інститутів адміністративного права України. Історичні етапи розвитку адміністративного права: камералістика, поліцейська держава, радянський період, новітній період.

Тема 2. Предмет та метод, принципи адміністративного права. Трансформація предмета адміністративного права України. Предмет адміністративного права (якісна характеристика, динаміка розвитку вчень). Методи адміністративного права, проблеми застосування диспозитивного методу. Трансформація методу адміністративного права. Принципи адміністративного права та принципи державного управління, розмежування та класифікація. Принципи належної адміністрації: характеристика основних груп (базові, організаційно-технічні, процедурні, щодо обігу інформації). Ключові дефініції галузі адміністративного права.

Тема 3. Виконавча влада: загальна характеристика. Європейські стандарти діяльності органів публічної адміністрації. Поняття та суб'єкти публічної адміністрації. Вимоги до цілей та завдань діяльності органів публічної адміністрації. Функції та правові форми діяльності органів публічної адміністрації. Поняття виконавчої влади. Поняття державного управління. Соціальне управління. Моделі управління. Система органів виконавчої влади в Україні. Співвідношення засад централізації та децентралізації в організації виконавчої влади. Функції та повноваження органів виконавчої влади. Завдання та цілі діяльності органів виконавчої влади. Органи місцевого самоврядування. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів влади, органів місцевого самоврядування. Загальна характеристика актів (рішень) органів публічної адміністрації та органів місцевого самоврядування. Принципи діяльності органів публічної адміністрації. Європейські принципи і стандарти діяльності органів публічної адміністрації. Співвідношення цілей, завдань, функцій, повноважень органів публічної адміністрації.

Тема 4. Адміністративна правосуб'єктність фізичних осіб, юридичних осіб, колективних утворень. Адміністративна правоздатність, адміністративна дієздатність, адміністративна деліктоздатність фізичних осіб, юридичних осіб, колективних утворень. Специфіка адміністративної дієздатності неповнолітніх осіб, суб'єктів підприємницької діяльності. Статут юридичної особи: розподіл повноважень органів управління.

Тема 5. Норми адміністративного права та їх реалізація. Поняття адміністративно-правової норми, їх класифікація. Реалізація адміністративно-правових норм (виконання, використання, дотримання). Застосування адміністративно-правових норм та акти застосування. Ознаки правозастосовної діяльності. Система адміністративного законодавства. Ієрархія актів адміністративного законодавства та їх характеристика.

Тема 6. Адміністративні правовідносини. Поняття та зміст адміністративних правовідносин. Юридичні факти, їх класифікація. Суб'єкти адміністративних правовідносин. Класифікація суб'єктів адміністративних правовідносин. Вертикальні та горизонтальні управлінські відносини.

Тема 7. Форми і методи державного управління. Поняття форм управління, класифікація форм управління. Адміністративні договори. Видання актів управління нормативного та індивідуального характеру. Вчинення юридично значущих дій. Правові акти управління (адміністративні акти) та їх види, характеристика, питання чинності, нікчемності. Методи державного управління. Адміністративні методи управління, економічні методи управління.

Тема 8. Актуальні проблеми надання адміністративних послуг. Публічно-сервісна діяльність. Поняття та види адміністративних послуг. Суб'єкти надання адміністративних послуг в Україні. Державні послуги. Муніципальні послуги. Реєстраційні провадження. Порядок реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності. Сучасні проблеми надання адміністративних послуг. Форми надання адміністративних послуг.

Тема 9. Проблеми удосконалення інституту державної служби та її адміністративно-правове регулювання. Поняття державної служби, її види, значення. Поняття посади державної служби. Класифікація посад державної служби. Проходження державної служби (усі стадії). Підстави дисциплінарної відповідальності державних службовців за законодавством України. Актуальні проблеми та розвиток законодавства про державну службу.

Тема 10. Державний контроль у державному управлінні. Сутність державного контролю, його види, загальна характеристика, приклади проявів реалізації. Зовнішній і внутрішній контроль. Контроль з боку органів місцевого самоврядування. Контроль з боку громадських організацій. Внутрішній адміністративний контроль. Президентський контроль. Парламентський контроль (в частині Рахункової Палати та Уповноваженого з прав людини). Судовий контроль.

Тема 11. Адміністративна відповідальність. Адміністративний примус. Поняття та види юридичної відповідальності, адміністративна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Співвідношення з кримінальною відповідальністю, політичною відповідальністю, дисциплінарною відповідальністю, матеріальною відповідальністю. Адміністративна відповідальність фізичних осіб, становлення адміністративної відповідальності юридичних осіб.

Тема 12. Адміністративне правопорушення (делікт). Поняття адміністративного правопорушення. Склад адміністративного правопорушення. Суб'єкт адміністративного правопорушення та їх поділ на загальні та спеціальні. Об'єкт адміністративного правопорушення. Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Адміністративні стягнення за Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Тема 13. Адміністративне судочинство. Поняття, значення адміністративної юстиції для захисту прав громадян від незаконних дій, рішень, бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Система адміністративних судів в Україні, підсудність спорів адміністративним судам. Категорії спорів, підсудних адміністративним судам. Адміністративний позов.

Тема 14. Особлива частина Адміністративного права України. Адміністративно-політична сфера, економічна сфера, соціально-культура сфера. Приклади розподілу функцій виконавчої влади в межах означених сфер, органів виконавчої влади центрального рівня, уповноважених забезпечувати їх реалізацію. Основні акти законодавства України.

Тема 15. Адміністративний процес: загальна характеристика. Система адміністративних судів в Україні. Поняття адміністративного процесу у широкому та вузькому розумінні. Суб'єкти адміністративного процесу. Система адміністративних судів в Україні. Критика дефініцій Кодексу адміністративного судочинства України (ст. 3). Підсудність спорів адміністративним судам.

Тема 16. Стадії адміністративного процесу. Характеристика основних стадій адміністративного (судового) процесу відповідно до вимог Кодексу адміністративного судочинства України, перелік основних процесуальних документів та сторін або учасників, уповноважених їх подавати.

Тема 17. Судові рішення. Характеристика змісту та видів основних судових рішень. Підстави перегляду судових рішень. Юридичні наслідки апеляційного, касаційного оскарження судових рішень. Значення остаточного судового рішення у справі.

Тема 18. Судові строки. Характеристика процесуальних строків, визначених у Кодексі адміністративного судочинства України. Проблеми їх дотримання, процесуальні диверсії з боку сторін.

Тема 19. Вимоги до адміністративного суду (судді). Поняття адміністративного суду, вимоги до адміністративного суду, самовідвід і відвід судді в адміністративних справах відповідно до вимог Кодексу адміністративного судочинства. Підстави притягнення суддів адміністративних судів до відповідальності.

Підсумовуючи викладене, слід узагальнити, що успішне складання ЗНО також залежить від конкретизованих знань вступників, вміння логічно аналізувати та формулювати висновки на основі як відомих, так і уявних юридичних фактів, розуміння правил аргументації, доказування, побудови гіпотез. Тому слід окрему увагу приділити повтору тем з формальної та модальної логіки, логіки висловлювань, розв'язання практичних задач.

Хоча вимоги щодо проведення ЗНО щороку можуть уточнюватися. Проте викладена у статті програма допоможе вступникам у їх самостійній підготовці, адже містить тематичні блоки, присвячені основним адміністративно-правовим інститутам, що дасть змогу організувати якісну та вчасну самопідготовку вступника.

1. Авер'янов В.Б. Українське адміністративне право на етапі реформування: питання нової доктрини / В.Б. Авер'янов // Українське право. – 2005. – С. 185–200.
2. Административное право зарубежных стран: учеб. / под ред. Н. Козырина, М.А. Шгагиной. – М., 2003. – 464 с.
3. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О.М. Пасенюка. – К. : Істина, 2007. – 608 с.
4. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. – К. : Юридична думка, 2007. – Т. 1: Загальна частина / ред. колегія: Авер'янов В.Б. (голова). – 592 с.
5. Там само. – 624 с.
6. Демократичні засади державного управління та адміністративне право : моногр. / Ю.С. Шемшученко, В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, І.О. Кресіна, В.П. Нагребельний та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук В.Б. Авер'янова. – К. : Юридична думка, 2010. – 496 с.
7. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право: підруч. / В.Б. Авер'янов, В.А. Дерещ, М.І. Ославський та ін. ; за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Юстініан, 2007. – 288 с.
8. Европейский суд по правам человека. Избранные решения: в 2 т. / председатель редакционной коллегии – д-р юрид. наук профессор В.А. Туманов. – М.: Изд-во НОРМА, 2000. – Т. 1. – 856 с.
9. Загальне адміністративне право: підруч. / І.С. Гриценко, Р.С. Мельник, А.А. Пухтецька та ін.; за заг. ред. І.С. Гриценка. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 568 с.
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 40. – Ст. 263.
11. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Х.: Фоліо, 2017. – 46 с.
12. Лук'янець Д.М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку / Д.М. Лук'янець. – К., 2001. – 220 с.
13. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Наукова думка, 2007. – 586 с.
14. Пухтецька А.А. Європейські принципи адміністративного права: моногр. / А.А. Пухтецька ; а заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2012. – 240 с.
15. *Administration and You. Principles of Administrative Law Concerning the Relations Between Administrative Authorities and Private Persons. A Handbook.* Council of Europe, Directorate of Legal Affairs, Strasbourg, 1996 // Data base <Council of Europe> : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csr.ru/_upload/editor_files/file0025.pdf
16. *European Governance. A White Paper.* Commission of the European Communities. COM (2001) 428 final. Brussels, 25.07.2001. – Р. 8 // Data base <EC Europe>: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/governance/contrib_etc_en.pdf
17. *European Principles for Public Administration.* SIGMA Papers: # 27/19-Nov-1999 // Data base <EUPAN> : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eupan.org>
18. *Preparing Public Administrations for the European Administrative Space / SIGMA Papers,* OECD. – Paris, 1998. – No. 23. – 191 p. // Data base <SIGMA> : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oecd.org/dataoecd/20156/36953447.pdf>
19. *Principles of good administration in Council of Europe member states* // Data base <Council of Europe> : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co%20operation/administrative_law_and_justice/Texts_& Documents/CJ-DA-GT\(2005\)1%20E%20Draft%20Rec%20good%20admin.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co%20operation/administrative_law_and_justice/Texts_& Documents/CJ-DA-GT(2005)1%20E%20Draft%20Rec%20good%20admin.pdf)
20. *Principles of good administration in the member-states of the European Union* // Data base <Council of Europe> : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.statskontoret.se/upload/Publikationer/2005/200504.pdf>
21. *René Chapus. Droit administratif général : en 2 t. – [15-ème édition].* – Paris : Editions Montchrestien E.J.A., 2007. – Т. 1. – 1427 p.
22. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51.
23. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 40. – Ст. 263.
24. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
25. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20. – Ст. 190.

Резюме

Пухтецька А.А. Зауваження щодо самостійної підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з «Адміністративного права України» та «Адміністративного процесу».

У статті представлено основні елементи Програми підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес» для допомоги в самостійній підготовці майбутніх вступників.

У статті розкрито перелік основних знань, вмінь, навичок, які має вміти застосовувати вступник з класичних та нових інститутів адміністративного права, новаційних та євроінтеграційних аспектів трансформації предмета та методу правового регулювання в контексті впровадження європейських стандартів адміністративного права. Особливу увагу приділено помилкам та недолікам навчальної літератури, відображеної у них законодавчої бази, відсутніх положень щодо євроінтеграційних аспектів розвитку адміністративно-правових інститутів.

Ключові слова: адміністративне право, адміністративна юстиція, адміністративний процес, європейські стандарти адміністративного права, адміністративно-правовий інститут, принципи організації та діяльності публічної адміністрації, концепція належного урядування та належної адміністрації.

Резюме

Пухтецька А.А. Замечания касательно самостоятельной подготовки к внешнему независимому оцениванию по «Административному праву Украины» и «Административному процессу».

В статье представлены основные элементы Программы подготовки к внешнему независимому оцениванию по учебным дисциплинам «Административное право Украины» и «Административный процесс» для помощи в самостоятельной подготовке будущих абитуриентов.

В статье раскрыт перечень основных знаний, умений, необходимых абитуриенту касательно содержания классических и новых институтов административного права, новационных и евроинтеграционных аспектов трансформации предмета и метода правового регулирования в контексте внедрения европейских стандартов административного права. Отдельное внимание уделено ошибкам и пробелам в учебной литературе, приведенной в них законодательной основе, отсутствие положений о евроинтеграционных аспектах развития административно-правовых институтов.

Ключевые слова: административное право, административная юстиция, административный процесс, европейские стандарты административного права, административно-правовой институт, принципы организации и деятельности публичной администрации, концепция надлежащего правления и надлежащей администрации.

Summary

Pukhtetska A. Recommendations regarding self-study for external independent evaluation in “Administrative law of Ukraine”, “Administrative process”.

The article reveals main elements of the Program on self-study for external independent evaluation in disciplines “Administrative law of Ukraine”, “Administrative process” to provide necessary assistance for self studies of future master students.

The article reveals the list of main knowledge, skills and capacities, necessary for future master student in classic and new institutes of administrative law, innovative and European integration aspects of transformation of the subject and method of legal regulation in the context of introduction if European standards of administrative law. Special attention was devoted to the mistakes and drawbacks in study guides, enlisted legislative sources, absent provisions on European integration aspects of administrative legal institutes development.

Key words: administrative law, administrative justice, administrative process, European standards of administrative law, administrative legal institute, principles of organization and activities of public administration, the concept of good governance and good administration.

УДК 342.95

І.Б. СТАХУРА

Ігор Богданович Стахура, кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету № 4 Львівського державного університету внутрішніх справ, полковник поліції

ПОНЯТТЯ І ВИДИ МЕЖ АДМІНІСТРАТИВНОГО РОЗСУДУ

Особливості адміністративно-правового розсуду зумовлюються потребами вдосконалення процесів державного управління, захисту прав і свобод людини та громадянина. Крім того, саме допустима правом можливість вибору на основі правового припису найдоцільнішого варіанта вирішення конкретної адміністративної справи породжує практичну необхідність в інституті адміністративно-правового розсуду. Тим часом право на використання державним органом або посадовою особою адміністративного розсуду не є абсолютним і нічим не обмеженим. Сам собою адміністративно-правовий розсуд передбачає наявність певних меж його здійснення у правозастосовній діяльності. Встановлення меж адміністративного розсуду є важливою гарантією забезпечення законності в діяльності суб'єктів управління. Тому управлінське рішення не позбавляється властивості законності й обґрунтованості тільки на тій підставі, що посадова особа органу управління здійснює адміністративний розсуд як прийом виконання найбільш оптимального, доцільного, необхідного і соціально бажаного управлінського рішення.

Сучасний стан розвитку управлінських відносин і тієї ролі, яку виконують в них державні органи та їх посадові особи, дає змогу визнати за необхідне визначення меж адміністративного розсуду. Ця обставина вимагає наукового осмислення питань меж адміністративного розсуду, тим паче, що ці проблеми активно обговорюються у вітчизняній і зарубіжній юридичній науці. Варто наголосити, що межі розсуду в науці загалом розглядалися в різних аспектах – як правоохоронний, адміністративний, судовий, матеріальний і процесуальний розсуд тощо. Таке різноманіття підходів до аналізу меж правового розсуду має важливе науково-теоретичне значення, що дає змогу визначити практичні аспекти, спрямовані на вдосконалення й підвищення ефективності державного управління.

Поняття «розсуд» живають не тільки в розмовній, а й у фаховій юридичній мові. Наприклад, у ст. ст. 6 і 12 ЦК України йдеться про те, що громадянин «на власний розсуд» вирішує питання, чи буде він користуватися правами, якими його наділяє ЦК, і якщо так, то як саме¹.